

KIERUNKI ROZWOJU GOSPODARKI CHIN NA TLE GLOBALNEJ KONKURENCJI

Wstęp

Praca ma na celu przeanalizować przyczyny spadku dynamiki wzrostu PKB w Chinach. Od roku 2010 tempo wzrostu PKB Chin stale spada. Dane z 2018 roku, czyli jedne z najnowszych, odnotowują spadek z poziomu 10,6% do 6,6%. Dochodzi do tego pomimo stosowania przez władze antycyklicznej polityki gospodarczej i ekspansji wydatków budżetowych. Przyczyny tych zmian są liczne, jednak ten artykuł skupi się na stanie chińskiego przemysłu na podstawie prowadzonego przez państwo środka eksportu. W ciągu ostatnich 4 dekad, Chiny przeszły transformację z gospodarki zamkniętej, do kluczowego członka światowego łańcucha dostaw zwiększając swój eksport z 33 mld do ponad 2,7 bln USD. Jest to wzrost o 818%¹. W pracy wykorzystuje się metodę opisową, interpretacyjną, analityczną, korelacyjną i przyczynowo skutkowo.

1. Eksport

Aktualnie w eksporcie dominują elektronika, tekstylia oraz maszyny. Istotną część stanowią również produkty petrochemiczne oraz metalurgiczne. Zależności te są zobrazowane na rysunku 1. Struktura chińskiego eksportu zmienia się dynamicznie. Od lat dochodzi do stałych wzrostów udziału elektroniki i spadku udziału tekstyliów oraz w mniejszym stopniu eksportu maszyn. Tendencja ta trwa od lat 90. XX w., jednak jej dynamika spadła po 2006 roku. Elektronika stanowi więc od lat główną podstawę wzrostu w chińskim eksporcie, odpowiadając za 1/4 całego jego wzrostu od 1995 roku.

¹ Strona internetowa *Growth Lab at Harvard University*, <https://atlas.cid.harvard.edu/explore/stack?country=43&year=2018&startYear=1962&productClass=SITC&product=undefined&target=Product&partner=undefined> [dostęp: 04.01.2021].

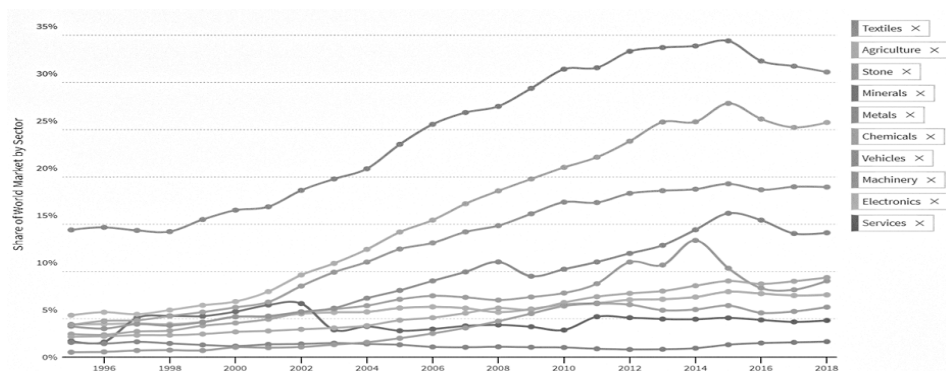

Rysunek 1. Struktura eksportu Chin

Źródło: Atlas of Economic Complexity. Strona Internetowa Growth Lab at Harvard University <https://atlas.cid.harvard.edu/explore?country=43&product=undefined&year=2018&productClass=HS&target=Product&partner=undefined&startYear=1995> [dostęp: 04.01.2021].

Na rysunku 2 przedstawiony został udział Chin w światowym eksporcie w poszczególnych sektorach. Szczególną pozycję zajmuje udział w eksporcie tekstyliów oraz elektroniki, jednak od roku 2015 obydwa sektory zaczęły tracić udziały, do spadków dochodzi również w sektorze metalurgicznym i handlu². Wynika to z rosnącego popytu na rynku wewnętrznym oraz z rozwoju przemysłu innych krajach. Chiny straciły 3,61 punktu procentowego w udziale w światowym eksporcie tekstyliów gdzie głównym konkurentem jest Wietnam oraz kraje europejskie, które zwiększyły swój udział w przeciągu ostatnich 5 lat o 3,09 punktu procentowego. W elektronice strata udziału jest niższa i wynosi 2,21, i tu ponownie głównym konkurentem jest Wietnam. Istotną rolę w tym spadku odegrały też Korea Południowa i Malezja. Trzecim rejonem odnotowującym znaczące spadki w eksporcie są górnictwo, jubilerstwo oraz metalurgia. Szczególnie w przypadku pierwszym widać na wykresie wyraźne załamanie między 2014 i 2015. Główny udział w spadku wartości eksportu kamieni stanowi biżuteria z kamieni szlachetnych. W metalach główne wzrosty eksportu notuje Europa z Belgią, Rosją i Polską, które są głównymi beneficjentami tego wzrostu. Jednak przyglądając się poszczególnym produktom główni konkurenci pozyskujący nowe udziały kosztem Chin to Belgia, Polska i po części inne państwa europejskie. Rosja eksportuje głównie stal niskiej jakości. Pozostałe sektory są stabilne lub spadki w nich są stosunkowo niewielkie. Warto też zaznaczyć, że wszystkie sektory, w których Chiny poniosły istotne straty udziału, wzrastają w wartości nominalnej.

² Strona internetowa *Growth Lab at Harvard University* <https://atlas.cid.harvard.edu/explore?country=43&product=undefined&year=2018&productClass=HS&target=Product&partner=undefined&startYear=1995> [dostęp: 04.01.2021].

Rysunek 2. Udział Chin w światowym eksporcie

Źródło: Atlas of Economic Complexity. Strona Internetowa Growth Lab at Harvard University <https://atlas.cid.harvard.edu/explore/market?country=43&product=undefined&year=2018&productClass=HS&target=Product&partner=undefined&startYear=1995> [dostęp: 04.01.2021].

W przypadku kamienia i metali jest to z pewnością powiązane z kryzysem jaki ma miejsce w górniczych regionach Mandżurii. Wydobycie było tam prowadzone od połowy XIX wieku, gdy państwa europejskie zaczęły ekonomiczną eksploatację Chin, następnie kontynuowaną przez cesarstwo Japonii. Prawdopodobnie tańsze w wydobyciu złoża położone na tym terenie uległy wyczerpaniu, co zwiększyło koszty prowadząc do spadku konkurencyjności chińskich produktów. Obecny tam kryzys, jest dobrze obrazowany silną akcją kredytową, jaka ma miejsce w tym regionie, która jednak nie przynosi pożądanych efektów³.

Główną przyczyną spadku udziału Chin w eksporcie kamieni jest silne załamanie udziału w eksporcie biżuterii z metali szlachetnych. Gwałtowność spadku wskazuje na przyczyny polityczne. Produkty te stanowiły 35,34% eksportu w 2014, spadły jednak do 19,72% i tracą 25 miliardów z 40. W sektorze wydobywczym główną konkurencją są kraje afrykańskie. Ghana i Botswana są głównymi krajami, które poszerzyły swoje udziały w tym sektorze. Górzysta Ghana, która nie nadawała się do wczesnego przemysłu wydobywczego, do 2010 roku nieprowadząca eksportu kamienia i metali, jest w posiadaniu znaczących rezerw. Konkurencyjność Ghany jest jednak prawdopodobnie obniżona przez chińskie wpływy na gospodarkę. Poza złotem, rezerwy walutowe Ghany są utrzymywane w chińskiej walucie renminbi, która jest też drugą walutą tego kraju w sektorze finansowym⁴. Całość sektora wydobywczego Ghany jest własnością państwową, prawdopodobnie prywatyzacja mogłaby się przyczynić do kolejnego wzrostu udziału Ghany w eksporcie kamieni i rud.

³ S. Chen, J. S. Kang, *Credit Booms—Is China Different?*, IMF Working Paper, 2018.

⁴ <https://web.archive.org/web/20130926191724/http://www.radioxyzonline.com/edition/pages/business/09172013-1152/14785.stm> [dostęp: 04.01.2021].

Za wzrost eksportu w Botswanie prawie całkowicie odpowiada wzrost wydobycia diamentów. Silna specjalizacja do pewnego stopnia wyklucza istotność tego kraju dla rozważań⁵.

\$184B

Flat rolled iron, width > 600mm, clad 7.22%	Other articles of iron or steel 4.90%	Aluminum plates > 0.2 mm 3.72%	Flat-rolled products of stainless steel of a width > 600 mm 2.79%	Padlocks and locks 2.05%	Aluminum bars 1.50%	Bars of other alloy steel 1.35%	Household articles of aluminum 1.35%	Hand tools n.e.s.c. 1.35%	Copper and pipes 1.08%
Structures and their parts, of iron or steel 6.08%	Flat-rolled products of other alloy steel, width > 600 mm 4.83%	Screws and similar articles of iron or steel 3.43%	Tube or pipe fittings of iron or steel 2.44%	Aluminum structures (bridges, towers, etc.) 1.95%	Flat-rolled copper alloys 1.03%	Knife sets 0.99%	Wires of iron or steel 0.99%	Wires of iron or steel 0.99%	Wires of iron or steel 0.99%
Base metal mountings, fittings and similar articles 5.60%	Household articles of iron or steel 3.97%	Tubes, seamless, of iron or steel 2.89%	Stores and parts of iron or steel 2.28%	Other articles of aluminum 1.78%	Wires of iron or steel 0.99%	Wires of iron or steel 0.99%	Wires of iron or steel 0.99%	Wires of iron or steel 0.99%	Wires of iron or steel 0.99%
		Other bars and rods of other alloy steel 2.87%	Aluminum foil < 0.2 mm 2.19%	Other articles of aluminum 1.77%	Wires of iron or steel 0.99%	Wires of iron or steel 0.99%	Wires of iron or steel 0.99%	Wires of iron or steel 0.99%	Wires of iron or steel 0.99%

Rysunek 3. Struktura chińskiego eksportu w sektorze metalurgicznym

Źródło: Atlas of Economic Complexity. Strona Internetowa Growth Lab at Harvard University <https://atlas.cid.harvard.edu/explore?country=43&product=undefined&year=2018&productClass=HS&target=Product&partner=undefined&startYear=1995> [dostęp: 04.01.2021].

W metalurgii, główne straty Chin ponoszą na rzecz Europy. Pod względem produktów metalurgicznych Chiny mają bardzo zróżnicowaną produkcję, co jest zobrazowane na rysunku 3. Ich głównym produktem eksportowym są zwoje żelaza o grubości powyżej 600 mm. Główne zyski w światowym eksporcie tego towaru w ostatnim czasie odnotowywała Belgia, która zanotowała wzrost o półtora punktu procentowego. Wzrosty odnotowuje też większość Europy i Korea Południowa. Prawdopodobne jest, że w sektorze metalurgicznym, rynek wewnętrzny Chin, z mocno stymulowaną akcją kredytową sektora budowlanego, jest głównym odbiorcą produktów tej gałęzi gospodarki. Podczas gdy spadał udział Chin w eksporcie produktów metalurgicznych, doszło jednocześnie do wzrostu udziału w imporcie rudy żelaza z około 70% do 72% światowej wymiany handlowej tym surowcem, przy jednoczesnym wzroście tej wymiany o 50%. Eksport produktów z żelaza i stali pozostał na zbliżonym poziomie udziału w eksporcie, odnotowując wzrosty wartości, jednak eksport stali i żelaza jako materiału do wytworzenia z nich produktów znacząco spadł.

Oba ostatnie wymienione sektory nie należą do najbardziej kluczowych sektorów eksportowych Chin, stanowią jedynie odpowiednio 2,54% i 6,8%. Ich niski udział, oraz mniejsza rola w współczesnej gospodarce sprawia, że są poza priorytetami rządu Chin. Jednak pozostałe dwa sektory w postaci tekstyliów i elektro-

⁵ Strona internetowa *Growth Lab at Harvard University*, <https://atlas.cid.harvard.edu/explore?country=37&product=undefined&year=2018&productClass=HS&target=Product&partner=undefined&startYear=1995> [dostęp: 04.01.2021].

niki również odnotowujące spadki posiadają już taką priorytetyzację, szczególnie sektor elektroniczny. Aktualnie wartość eksportu tekstyliów wzrasta do poziomów z 2014 roku, czyli do sprzed pęknięcia bańki na Shanghaijskiej giełdzie, która spadła wówczas o 10%. Upadek części chińskich producentów został wykorzystany przez kraje mniej zamożne. Wietnam odnotował 50% wzrost eksportu w sektorze tekstylnym opartym głównie na obuwiu, przedmiocie, od którego Chiński przemysł tekstylny zaczynał. Jednocześnie jak pokazuje rysunek 5 stanowią one nadal istotny element eksportu pozostając na poziomie blisko 6% całości eksportu tekstyliów. Wzrost o 25% odnotował również Bangladesz, którego eksport opiera się o męską odzież oraz T-shirty. Oba kraje wspólnie posiadają jedynie 17,85% populacji Chin, Wietnam 6,9%, Bangladesz 10,95%. Posiadając odpowiednio 15,4% i 8,6% eksportu relatywnie do Chin. Jednocześnie Bangladesz eksportuje prawie wyłącznie produkty tekstylne, co będzie prawdopodobnie motywowało władze do wsparcia rozwoju i specjalizacji tego sektora.

\$401B

Rysunek 4. Struktura chińskiego eksportu w sektorze tekstylnym

Źródło: Atlas of Economic Complexity. Strona Internetowa Growth Lab at Harvard University <https://atlas.cid.harvard.edu/explore?country=43&product=undefined&year=2018&productClass=HS&target=Product&partner=undefined&startYear=1995> [dostęp: 04.01.2021].

Oba kraje posiadają młodszą populację niż Chiny, których mediana wieku wynosi 37 lat. W Wietnamie jest to wiek 32,5, a w Bangladeszu zaledwie 27 lat. W przemyśle niskotechnologicznym niewymagającym wykształconej siły roboczej, młoda populacja daje im przewagę nad Chinami. Wietnam położony tuż obok Chin nie wyróżnia się specjalnie ze względu na położenie geograficzne, posiada jednak zaletę w postaci bliskiego położenia oceanu względem wszystkich części kraju, co ułatwia eksport pomimo złej infrastruktury.

Wietnam, w przeciwieństwie do Chin, nie jest rozgrywanym w polityce międzynarodowej, nie grożą mu więc z tego tytułu wojny handlowe, które stanowią realne zagrożenie dla gospodarki Chin. Jednocześnie Wietnam i Bangladesz są znacznie uboższe od Chin, co powoduje, że koszty pracy są niższe, PKB

2. Przyczyny spadków i powiązane zagrożenia

Podsumowując wcześniejszą część rozważań. Można zauważyć, że Chiny zaczęły tracić udział w eksporcie wraz z nastaniem roku 2015, prawdopodobnie za przyczyną pęknięcia bańki na giełdzie w Shanghaiu. Spadki rozpoczęły się 12 czerwca, trzy tygodnie później wartość indeksu giełdowego spadła o 30%. 700 przedsiębiorstw z 1081 notowanych złożyło wnioski o wstrzymanie handlu. Chiński rząd próbował zatrzymać spadki poprzez zakaz emisji nowych akcji dla największych przedsiębiorstw na okres 6 miesięcy. Jedną z przyczyn, dla których spadki były tak znaczące, jest wysoki udział samodzielnych inwestorów na chińskiej giełdzie. Po 2008 roku rząd zaczął promować wśród mieszkańców inwestycje na giełdzie. W czasie przed pęknięciem bańki zostało otwartych 30 mln nowych kont. Indywidualny inwestor nieposiadający wykształcenia w zakresie handlu na giełdzie, który często inwestuje znaczną część swoich oszczędności, jest znacznie bardziej podatny na panikę niż korporacje czy sztuczna inteligencja. Do problemu przyczynił się również brak doświadczenia z krótką sprzedażą, zalegalizowaną w pełni w 2011 roku. Stała się ona bardzo popularna, ponieważ oferowała wyższe możliwe zwroty niż standardowe akcje. Krótka sprzedaż jednak wiąże się z wyższym ryzykiem, jest również bardziej spekulacyjna. W efekcie udział inwestycji wysokiego ryzyka znacząco wzrósł na giełdzie. Pojawiły się też zarzuty wobec organów nadzorujących, że niedostatecznie sprawowały nadzór nad spółkami, które regularnie wykazywały negatywne wyniki finansowe.

Rok ten jest też często określany jako początek tranzytu gospodarki chińskiej z opierania się na produkcji do opierania się na usługach. Tłumaczy to również przyczynę spadku udziału w eksporcie, wydaje się jednak, że zmiana jest zbyt gwałtowna by polegała tylko na tym. Po pęknięciu bańki na Shanghaiskiej giełdzie, przedsiębiorstwa wielu krajów wykorzystały okres pogorszenia się sytuacji wśród chińskich producentów do przejęcia części rynku. Wykorzystały przewagę w postaci niższych kosztów produkcji jednocześnie byli w stanie utrzymać segment rynku, jaki uzyskali w tamtym okresie i przejść do dalszego rozwoju. Konkurencja ta głównie dotyczy sektorów, od których również i Chiny zaczynały swój rozwój.

W metalurgii spadek udziałów prawdopodobnie wynika z potrzeb rynku wewnętrznego. Strata w sektorze elektronicznym jest powiązana z opozycją polityczną oraz utratą części przewagi kosztowej. Koszty produkcji w Chinach są dwukrotnie wyższe niż w Wietnamie⁸. To powoduje częściowe przeniesienie produkcji do krajów o niższych kosztach, skala populacji uniemożliwia jednak przeniesienie jej w całości.

⁸ Strona internetowa Statista, <https://www.statista.com/statistics/744071/manufacturing-labor-costs-per-hour-china-vietnam-mexico/> [dostęp: 04.01.2021].

Rząd w Pekinie nadał najwyższy priorytet rozwojowi sektora high-tech oraz rynku wewnętrznego. Robi to poprzez wprowadzanie przywilejów podatkowych dla przedsiębiorstw z tego sektora oraz szeroko prowadzoną akcją kredytową. CIT dla High-tech jest obniżony ze standardowego 25% do 15%. Stymulowanie rynku wewnętrznego poprzez akcje kredytowe jest jednak coraz mniej skuteczne, w efekcie zadłużenie we wszystkich sektorach gospodarki gwałtownie wzrasta. Wszystkie rodzaje długu w Chinach w stosunku do PKB aktualnie posiadają wysoką dynamikę. Dług publiczny do 2025 osiągnie poziom około 80%. Zadłużenie w sektorze prywatnym wynosi 165% PKB, w przypadku kraju średnio-rozwiniętego jest to poziom bardzo wysoki. Nie licząc Hong Kongu jest to 4 najwyższy wynik na świecie. Za USA (192%), Japonią (174%) i Szwajcarią (174%)⁹. Według Banku Światowego, państwa o średnim poziomie rozwoju znajdują się na poziomie 107%. W 2011 roku poziom ten wynosił 123%, co oznacza 42% wzrostu w ciągu 8 lat. Dług gospodarstw domowych w 2019 osiągnął poziom 55% i również wykazuje wysoką dynamikę wzrostu, jest to ponownie wynik wyższy niż typowy dla gospodarki na tym poziomie rozwoju¹⁰. Chiny są zadłużone na poziomie kraju wysoko rozwiniętego i wykazują stałe wzrosty tego zadłużenia. Dług w Chinach jest wykorzystywany jako narzędzie antycykliczne, by utrzymać wzrost gospodarczy na stałym, wysokim poziomie. Jednak wraz z następującymi latami wymagane są coraz większe nakłady pieniężne by wypracować ten sam nominalny wzrost co wcześniej. Credit Gap Chin wynosi aktualnie około 25%, jest to znacznie powyżej maksymalnego 10% sugerowanego przez BIS dla działań antycyklicznych w gospodarce. Między 2007 a 2008 rokiem około 6,5 bln RMB (Renminbi, lepiej znane pod nazwą yuan) przypadało na wzrost PKB o 5 bln. W latach 2015–2016 było to już 20 bln na każde 5 bln wzrostu. Sektory gospodarki stosunkowo równo korzystają z kredytowania, jednak w przypadku przemysłu jest on najbardziej nieefektywny. Intensywność kredytowania wzrostu jest też widoczna między regionami, głównie dotyczy to północno-wschodniej części kraju, gdzie znajduje się przemysł wydobywczy. Można znaleźć 43 przypadki innych krajów przechodzących podobne procesy na rynku kredytowym co ChRL aktualnie. Wszystkie poza 5 uniknęły gwałtownego spowolnienia lub kryzysu finansowego. Każdy z przypadków w sytuacji, gdy boom kredytowy rozpoczął się na poziomie powyżej 100, jak jest w przypadkach Chin, zakończył się kryzysem w systemie finansowym. Jest kilka specyficznych dla Chin aspektów, które mogą złagodzić negatywne skutki nadmiernego boomu kredytowego. Przypadek Chin jest jak dotąd największym i najdłuższym okresem ekspansji kredytowej, jaki został odnotowany. Tak wysokie możliwości

⁹ Strona internetowa Banku Światowego, https://data.worldbank.org/indicator/FS.AST.PRVT.GD.ZS?locations=CN&most_recent_value_desc=true [dostęp: 24.11.2020].

¹⁰ Strona internetowa *Bank of International Settlements*, <https://stats.bis.org/statx/srs/table/f3.1> [dostęp: 04.01.2021].

zadłużania wynikają też z zestawu cech charakterystyczny dla Chin, są to niski dług zewnętrzny, wysoka stopa oszczędności u populacji, nadwyżka handlowa oraz ścisła kontrola państwowa nad gospodarką.

Wyzwaniem dla gospodarki Chin są też rozpoczynające się zmiany demograficzne. Chiny są wciąż najludniejszym krajem na ziemi. Na terenie państwa środka żyje więcej ludzi niż na terenie całej Afryki. Wszystko wskazuje na to, że 2020 rok będzie ostatnim rokiem z takim stanem rzeczy. Na dzień dzisiejszy, Chiny zamieszkuje 1439 mln ludzi, z rocznym przyrostem o 0,39%. Spodziewane jest, że od roku 2035 populacja Chin zacznie spadać z poziomu 1461 mln¹¹. Zgodnie z danymi Banku Światowego, Chiny rocznie opuszcza średnio 360 tys. mieszkańców¹². 91,6% populacji zalicza się do grupy Han, tworzy to pozór, iż Chiny są jednolite etnicznie, jednak Han posiadają liczne podgrupy często różniące się znacząco językiem i kulturą. 10 gałęzi językowych i 266 dialektów. Różnorodność taka powodowała trudności w komunikacji między mieszkańcami Chin do czasu powstania standaryzowanego mandaryńskiego. Wcześniej, jak można wyczytać w tekstach chińskich polityków z początku XX wieku, Chińczycy mieli wewnętrznie znaczące problemy z komunikacją. Rozmowa dwóch chińczyków na emigracji często zaczynała się od pytania o dialekt a potem przechodziła dalej tocząc się w jednym z języków europejskich ze względu na znaczące różnice w chińskim, jaki znały obie strony¹³. Długo było to źródłem wewnętrznych napięć oraz konfliktów na tle etnicznym. ChRL w swojej populacji w wieku reprodukcyjnym posiadają nienaturalną nadwyżkę mężczyzn nad kobietami. 1,14 mężczyzny na kobietę przy średniej globalnej 1,01. Wynika to z kombinacji konfucjanizmu z polityką jednego dziecka. Wedle Konfucjusza jedynie synowie mogą chować rodziców, co przy polityce jednego dziecka skazało wiele dziewczynek na zły los. Długoterminowy efekt tej tendencji wpływa negatywnie na demografię i determinuje chińską kulturę rodzinną, prowadząc do wysokiej konkurencji wśród mężczyzn w dorosłości oraz ogromnych nacisków na jedyne dziecko, aby odniosło sukces w edukacji i karierze. Mediana wieku wynosząca 38,4 lat oraz spodziewane wzrosty o 1,8 co 5 lat, sprawiają że za 20 lat Chiny będą mniej więcej równe krajom Europy zachodniej.

Konfucjanizm, pochodzący z V wieku p.n.e. system filozoficzny, który stanowił przez następne wieki podstawę dla wzorców zachowań i struktur państwowych. Jego wpływ na wzorce konsumpcyjne w Chinach jest obecny również i we współczesnym społeczeństwie, choć już nie tak silny jak kiedyś. Konfucjanizm promuje kolektywizm, skupione na rodzinie zachowania oraz silną presję

¹¹ Strona internetowa Worldometer, <https://www.worldometers.info/world-population/china-population/> [dostęp: 04.11.2021].

¹² Strona internetowa Banku Światowego, <https://data.worldbank.org/indicator/SM.POP.NETM?locations=CN> [dostęp: 24.11.2020].

¹³ A. Wells, *The political thought of Sun Yat-sen. Development and impact*, Palgrave Macmillan, 2001.

społeczną by przestrzegać tych wzorców¹⁴. Na ostracyzm społeczny byli też narażeni ludzie parający się handlem, wynikało to z powodu negatywnego postrzegania tego zawodu przez system wartości. Wpływa on na strukturę rządu jak też i na zachowania konsumenckie, tworząc specyficzne warunki w systemie. Badania dowodzą, że konsumenci preferują produkty z elementami własności państwowej oraz wydatki ponoszone na osoby społecznie powiązane z jednostką w tym przypadku komórkę rodzinną¹⁵.

Tabela 1. Podstawowe dane prognozowane dla demografii Chin

	Populacja	Roczna zmiana	Mediana wiekowa	Urbanizacja
2020	1,439,323,776	0.46%	38.4	60.8%
2025	1,457,908,249	0.26%	40.2	65.6%
2030	1,464,340,159	0.09%	42.6	69.5%
2035	1,461,083,029	-0.04%	45.0	72.5%
2040	1,449,031,423	-0.17%	46.3	74.8%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Worldometer.com <https://www.worldometers.info/world-population/china-population/> [dostęp: 04.11.2021].

Starzenie się społeczeństwa będzie powodowało zwiększenie wydatków na służbę zdrowia oraz system ubezpieczeń społecznych. Aktualnie Chiny wydają 5,15% PKB na służbę zdrowia¹⁶. Jego udział w PKB rośnie, jednak trudno ocenić, jakie to faktyczne ma przełożenie na jakość opieki zdrowotnej. W Chinach funkcjonują szpitale wykorzystujące tradycyjną medycynę chińską. Stworzone zostały na początku XXI wieku jako sposób na obniżenie kosztów dla rządu centralnego. Do tego wieś jest często pomijana przy infrastrukturze opieki zdrowotnej. Teraz ich popularność rośnie, a dzięki wsparciu rządowemu zmienia się w komercyjny sektor usługowy. 4% PKB jest przeznaczane na edukację, co jest wynikiem standardowym. Chiny przeznaczają 1,88% PKB na wojsko, wynik na poziomie kraju zachodniego. Udział tych wydatków spada, nie są podnoszone proporcjonalnie do wzrostu gospodarczego. Wiek emerytalny w ChRL dla mężczyzn wynosi 60 lat, dla kobiet pracujących fizycznie 50 lat, a dla pracujących w biurach 55 lat. Minimalny staż pracy 15 lat. Chiny nie podają udziału wydatków na emerytury w PKB, programy emerytalne obejmują tylko mieszkańców miast. Emerytury te

¹⁴ D. Ackerman, J. Hu, L. Wei, *Confucius, Cars, and Big Government: Impact of Government Involvement in Business on Consumer Perceptions Under Confucianism*, "Journal of Business Ethics", 2009, s. 473–482.

¹⁵ Y. Chen, D.C. Moosmayer, *When Guilt is Not Enough: Interdependent Self-Construal as Moderator of the Relationship Between Guilt and Ethical Consumption in a Confucian Context*, "Journal of Business Ethics", 2018.

¹⁶ Strona internetowa Banku Światowego, <https://data.worldbank.org/indicator/SH.XPD.CHEX.GD.ZS?locations=CN> [dostęp: 24.11.2020].

są jednocześnie za niskie by umożliwić w pełni samodzielne utrzymanie, więc nadal istnieje problem obciążenia rodziny opieką nad starszymi¹⁷. Silne przesunięcie mediany wiekowej, może wytworzyć nacisk na zmianę polityczną w partii rządzącej. W starzejącym się społeczeństwie to starsi dyktują priorytety polityczne, jednak niedemokratyczny ustrój ChRL będzie to negował, trudno jednak ocenić w jakim stopniu.

Przyczyny demograficzne oraz kwestie prestiżowe są prawdopodobnie przyczynami, dla których wybrano high-tech jako wyróżniony sektor. Sektor oferuje wysokie obroty przy niskich nakładach pracy. Cele te zostały w zasadzie publicznie oznajmione w ramach ogłaszania zakończonego w 2020 roku planu 5-letniego¹⁸. Starzenie się społeczeństwa w warunkach braku dobrego systemu emerytalnego, też hamuje wzrost konsumpcji, ponieważ rodziny są odpowiedzialne za starzejących się rodziców. Dzietność w Chinach wzrosła, jednak niewiele w przeciągu trwania tego ostatniego planu 5 letniego, o 0,05 dziecka na kobietę. Zakładał on znacznie większe wzrosty na bazie zmian w przepisach, jakie wprowadzono, jak np. zmiana polityki 1 dziecka, na 2. Gwałtowny spadek populacji zacznie się w 2050, do tego czasu Chiny mają czas na transformację gospodarki, która jednak będzie coraz bardziej obciążana starzejącą się populacją.

Wnioski

Decyzje o skupieniu się na rynku wewnętrznym i high-tech są decyzjami celnymi w warunkach, jakie istnieją obecnie w Chinach, jednak są one obciążone czynnikami utrudniającymi ich wykonanie. Głównymi problemami będzie kultura chińska i charakteryzująca ją niechęć do konsumpcjonizmu, problemy demograficzne, konsekwencje wieloletniej polityki jednego dziecka, nieufność krajów wysoko rozwiniętych w związku z totalitaryzmem. Nieufność ta może przerażać się w gospodarce konflikty, tworząc zagrożenie dla pracochłonnych sektorów nie tylko ze strony demografii, ale również innych państw. Dużo zależy od decyzji politycznych Komunistycznej Partii Chin, która może odejmować decyzje kluczowe dla gospodarki opierając się na agendzie politycznej. Potencjalnym zagrożeniem jest konflikt między prywatnymi przedsiębiorstwami w Chinach oraz stolicą, taki jak aktualny między partią a siecią spółek zbudowaną przez prywatnego biznesmana Jack Ma¹⁹.

¹⁷ Pension At A Glance 2019: Country Profiles- China, OECD, 2019.

¹⁸ Strona internetowa The US-China Business Council, <https://www.uschina.org/ndrc-prepares-next-five-year-plan-focuses-quality-over-quantity> [dostęp: 04.01.2021].

¹⁹ Strona internetowa Businessinsider, https://www.businessinsider.com/alibaba-founder-jack-ma-suspected-missing-2021-1?IR=T&fbclid=IwAR1NaNRXABuic8Abpbht_cyjQSfla0CuT4bCCGqECbunDx3xUOBLYJRINQ0 [dostęp: 04.01.2021].

Aktualny kierunek rozwoju gospodarki Chin to zwiększenie rynku wewnętrznego oraz rozwój High-tech, jednak nie jest to kierunek pewny. Istnieje wiele czynników, które mogą uniemożliwić skuteczne przeprowadzenie tego planu, jednak wydaje się to najlogiczniejszy kierunek biorąc pod uwagę sytuację na rynkach międzynarodowych oraz wewnętrzny stan demografii. Sposób egzekucji planów stwarza jednak dodatkowy problem. Akcja kredytowa przeprowadzana przez władze chińskie i kontrolowane przez nie banki jest zbyt ekspansywna. Stan zadłużenia państwa i gospodarki zwiększa się zbyt szybko, szczególnie uwzględniając poziom rozwinięcia gospodarki. Rozsądnym było by zmniejszenie dostępności kredytów, wiązało by się z pogłębieniem spadku wzrostów PKB, jednak jest to konieczne, jeśli Chiny mają uniknąć silnego kryzysu na rynkach finansowych. Konsekwencje takiego kryzysu będą znacznie większe niż w przypadku kontrolowanego obniżenia dostępności.

Bibliografia

- Ackerman D., J. Hu, L. Wei, *Confucius, Cars, and Big Government: Impact of Government Involvement in Business on Consumer Perceptions Under Confucianism*, „Journal of Business Ethics”, 2009.
- Agencja Bloomberg: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2019-05-21/huawei-considers-rivals-to-google-s-android-after-u-s-ban>.
- Bank of International Settlements: <https://stats.bis.org/statx/srs/table/f3.1>.
- Bank Światowy: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?locations=VN-BD-CN5>.https://data.worldbank.org/indicator/FS.AST.PRVT.GD.ZS?locations=CN&most_recent_value_desc=true.
- Business Insider: https://www.businessinsider.com/alibaba-founder-jack-ma-suspected-missing-2021-1?IR=T&fbclid=IwAR1NaNRXABuic8Abpbtht_cyjQSfla0CuT4bCGqECbunDx3xUOBLYJRINQ0.
- Chen S., Kang J. S., *Credit Booms – Is China Different?* IMF Working Paper, 2018.
- Chen Y., Moosmayer D.C., *When Guilt is Not Enough: Interdependent Self-Construal as Moderator of the Relationship Between Guilt and Ethical Consumption in a Confucian Context*, „Journal of Business Ethics”, 2018.
- Growth Lab at Harvard University, <https://atlas.cid.harvard.edu/explore?country=37&product=undefined&year=2018&productClass=HS&target=Product&partner=undefined&startYear=1995>.
- <https://web.archive.org/web/20130926191724/http://www.radioxyzonline.com/edition/pages/business/09172013-1152/14785.stm>.
- <https://atlas.cid.harvard.edu/explore/stack?country=43&year=2018&startYear=1962&productClass=SITC&product=undefined&target=Product&partner=undefined>.
- <https://atlas.cid.harvard.edu/explore?country=43&product=undefined&year=2018&productClass=HS&target=Product&partner=undefined&startYear=1995>.
- <https://data.worldbank.org/indicator/SH.XPD.CHEX.GD.ZS?locations=CN>.
- <https://data.worldbank.org/indicator/SM.POP.NETM?locations=CN>.

Pension At A Glance 2019: Country Profiles- China, OECD, 2019.

Statistisa: <https://www.statista.com/statistics/744071/manufacturing-labor-costs-per-hour-china-vietnam-mexico/>

The US-China Business Council: <https://www.uschina.org/ndrc-prepares-next-five-year-plan-focuses-quality-over-quantity>.

Wells A., *The political thought of Sun Yat-sen. Development and impact*, Palgrave Macmillan, 2001.

Worldometer: <https://www.worldometers.info/world-population/china-population/>.

Streszczenie

W artykule opisane zostały zmiany zachodzące w gospodarce Chin. Praca wykorzystuje do tego analizę zmian zachodzących w eksporcie Chin, którego wzrost od lat reprezentował transformację gospodarczą, jaka nastąpiła w ChRL i pozwala lepiej zrozumieć decyzje komitetu centralnego, oraz powody podejmowania tych decyzji. Zmiany demograficzne, utrata części przewagi kosztowej oraz aktualny stan międzynarodowych relacji wpływają na przemysł. Eksport ChRL w wartościach nominalnych nadal wzrasta. Jednak udział Chin w globalnej wymianie handlowej spada, lub pozostaje na stałym poziomie, w zależności od sektora. Wynika to z silnej konkurencji z państwami wysoko rozwiniętymi w sektorach High-tech, oraz prób powtórzenia przez państwa biedniejsze tej samej strategii rozwoju, jaką zastosowały niegdyś Chiny. Komunistyczna Partia Chin podjęła decyzję o próbie stymulacji dzietności, oraz priorytet dla dziedzin High-tech. Powodami takich decyzji są niska pracochłonność wysokich technologii, która jest zaletą w sytuacji malejących zasobów siły roboczej, oraz możliwość zapewnienia wyższego wyniku PKB *per capita* i wpływów do budżetu, który jest nieprzygotowany na wzrost liczby osób w wieku po produkcyjnym. Artykuł zwraca również uwagę na wzrastającą kontrolę polityczną ze strony władz centralnych, co dodatkowo utrudnia prawidłowe funkcjonowanie gospodarki.

Słowa kluczowe: Chiny, eksport, polityka gospodarcza, wzrost gospodarczy

DEVELOPMENT DIRECTIONS OF CHINA IN FACE OF GLOBAL COMPETITION

Summary

Content of article touches upon changes undergoing in Chinese export and its relation with current changes in its economy. While it might be hard to interpretate Chinese data, due to it's totalitarian nature, export which requires involvement of external partners is more reliable data source. By performing analysis of current changes in Chinese export, one can better understand decisions made by central government and reasons behind them. Demographics changes, growing cost of labour and current state of international politics affect PRCs industrial output. As stated in article, Chinese population is undergoing changes and becoming increasingly old and its work force which is shrinking is soon to be joined by general population. This trend is hindering economic growth.

In addition to this internal pressure less developed countries, are becoming increasingly competition in older fields in Chinese industry, mainly textile. This prompted decision on prioritizing high-tech industry, this met with hostile economic response from developed countries hindering this effort. Legacy of one child policy is putting economy of PRC in uneasy to position.

Keywords: China, export, economic policy, economic growth